

Teater

text

Jan Myrdal

bild

Pressbilder med bildtext
från WPA Federal Theatre
Project, New York 1938

En teater i folkets tjänst

"Prolog till Åran. Ett spel om Abraham Lincolns ungdom." WPA Federal
Theatre Project, New York City 1938.

Abraham Lincoln – spelad av Stephen Courtleigh – längst till höger bestämmer
sig för att lämna föräldrahemmet.

"Triple-A Plowed Under"

"Arbetare och farmare" Från vänster till höger: Arbetarna säger till farmaren att de inte har råd att äta med nuvarande priser på jordbruksprodukter och farmaren svarar att han inte kan sälja för det pris han erbjuds och hellre bränner sitt vete än tvingas till besväret att skörda det.

"En Tredjedel av Nationen"

Living Newspaper om bostadsfrågan. WPA Federal Theatre Project, New York City 1938. Scenen föreställer en sjuttonhundratalets markägare som "suttit" på tomter i staden ett halvt århundrade och nu gläder sig åt den människomassa vilken betalar honom hyra.

Under New deal-perioden i Förenta staterna – president Roosevelts år i mitten på trettioalet lyckades folket i hård kamp driva fram viktiga demokratiske reformer. Den stora krisen hade försvagat monopolkapitalets politiska dominans. Trots reaktionens vildsinta motstånd säkrades – för en tid – fackliga och sociala rättigheter. Också kampen mot rasdiskriminering intensifierades.

Det blev en tid av lysande kulturella framsteg. Med bidrag från WPA ("Arbetsmarknadsstyrelsen") genomförde konstnärer och författare stora projekt i folkets tjänst; väggmålningar i offentliga byggnader, affischer, grafik och dokumentärrapporter.

Det var då Hallie Flanagan ledde "Federal Theatre Project". Arbetslösa inom teatern skapade där en både ny och på ett verkligt sätt traditionell teater för folket med både klassisk och modern repertoar. De arbetade permanent i tjugo delstater och fyrtio städer. De lyckades då också bryta med den "fina" teaterns rasism genom att även upprätta en folkets teater för och med svarta.

Traditionell, skrev jag. Ja, The Federal Theatre anknöt, som John Henry Lawson 1941 skrev i *New Masses*, till en stor tradition. En vilken då som nu hölls undanskymd av de officiella teaterhistorikerna.

Den första i Nordamerika tryckta pjäsen var anonym: *Androboros* år 1714. En grym satir mot den brittiske viceguvernören för New York; Nicholson. Androboros = Människo-ätaren, kallad.

Under den amerikanska revolutionen flydde de brittisktrogna skådespelarna med sin kolonialherrepublik till Västindien. Men folket byggde upp en revolutionär politisk teater och den spelade sådant som John Leacocks *Det brittiska tyranniets undergång*.

När Andrew Jackson var president iscensattes Robert Montgomery Birds – av Walt Whitman hyllade – pjäs mot slavsystemet; *Gladiatorn*.

1852 års stora teaterhändelse blev dramatiseringen av *Onkel Toms stuga* som gjorde miljoner åskådare medvetna om kampen mot slaveriet.

Två månader efter John Browns raid mot Harper's Ferry uppfördes på Bowery Theatre i New York Mrs. J. C. Swayzes hyllningspjäs till honom och hans medkämpar: *Ossawatimie Brown*.

Efter inbördeskriget, när kampen mot Ku Klux Klan var som mest intensiv, turnerade Seele Mackaye landet runt med sin realistiska pjäs mot klanen: *A fool's errand*.

Genom att knyta an till denna folkligt nationella teatertradition kunde Flanagan utveckla Brechts episka teater till stor publik framgång med "the Living Newspaper": Den levande tidningen. En teater i vilken konsten inför en masspublik informerar och medvetandegör. (Tänk på Fria Pro-teatern!)

År 1938 när reaktionen åter var på marsch inrättade kongressen i Washington "Kommittén för att undersöka oamerikansk verksamhet". WPA:s kulturarbete blev ett av huvudmålen för dess angrepp.

När Hallie Flanagan förhördes anklagades hon för propaganda. – Visst, svarade hon, propaganda för demokrati, för bättre bostäder och mer arbete. För upplysning alltså.

Joe Starnes på kommittén angrep henne för att ha skrivit om en viss Marlowe.

– Den där Marlowe, frågade han, är han en kommunist.

– Jag vill ha till protokollet att Marlowe var den störste engelskspråkige dramatiker före Shakespeare, svarade hon.

Då avbröt ordföranden, Dies, förhöret med henne innan hon kunde säga mer.

Till protokollet fördes hennes svar inte men The Federal Theatre var dömd. •